

Biện pháp dạy học theo hướng tích hợp liên môn trong giảng dạy môn Giáo dục thể chất ở trường tiểu học

Nguyễn Thị Bích Quyên*

*Thạc sĩ. Trường tiểu học Yên Thế, quận Tân Bình, thành phố Hồ Chí Minh

Received: 8/2/2024; Accepted: 16/2/2024; Published: 26/2/2024

Abstract: Through research results, the article presents teaching measures towards interdisciplinary integration in teaching Physical Education in elementary schools in general; to improve the quality of teaching Physical Education at the unit

Keywords: Teaching in the direction of interdisciplinary integration, Physical Education, elementary school

1. Đặt vấn đề

Chương trình Giáo dục phổ thông (GDPT) 2018 được áp dụng từ năm 2020 đến nay nhằm đáp ứng yêu cầu đó. Chương trình có nhiều điểm mới về quan điểm, phương pháp dạy học. Một trong số đó là dạy học theo hướng tích hợp giúp học sinh (HS) phát triển khả năng huy động tổng hợp những kiến thức, kỹ năng,... thuộc nhiều lĩnh vực khác nhau để giải quyết có hiệu quả nhất các vấn đề được đặt ra trong học tập cũng như trong cuộc sống.

Trong quá trình giảng dạy, khi áp dụng dạy học theo hướng tích hợp, người dạy sẽ nghiên cứu và hướng tới các tình huống trong cuộc sống thực tế, gần gũi với HS. Các em phải vận dụng những kiến thức đã học liên môn để phân tích, tổng hợp hoặc thực nghiệm để có được câu trả lời. Bởi cách thức kết nối này, HS hiểu bài và nhớ lâu hơn. Không những vậy, hình thức học tập đặc biệt sẽ mang lại hiệu quả cao trong hình thành và phát triển năng lực của người học, giúp giờ học trở nên cuốn hút hơn cũng như kích thích nhu cầu học tập ở các em HS.

2. Kết quả nghiên cứu

2.1. Dạy học tích hợp (DHTH)

Theo Chương trình GDPT mới thì “DHTH là định hướng dạy học huy động, kết hợp, liên hệ các yếu tố có liên quan với nhau của nhiều lĩnh vực, nhiều ngành khoa học để giải quyết có hiệu quả các vấn đề thực tiễn, trong đó mức độ cao nhất là hình thành các môn học tích hợp”. Dạy học theo hướng tích hợp thể hiện trong quá trình dạy học bao gồm từ mục tiêu bài dạy hỗ trợ người học hình thành và phát triển năng lực giải quyết vấn đề bởi việc huy động kiến thức của nhiều môn học khác nhau, ngành học khác nhau đến việc chi phối chương trình tích hợp, phương pháp cũng như hình thức tổ chức dạy học, kiểm tra đánh giá dựa trên những năng lực và phẩm chất của cá nhân.

2.2. Mục tiêu hoạt động dạy học theo hướng tích hợp tại các trường tiểu học

Thực hiện mục tiêu đổi mới, chủ trương của DHTH trong Chương trình GDPT 2018 có một số thay đổi như: Tăng cường tích hợp nội dung một môn học, trên tinh thần tích hợp mạnh mẽ lớp dưới và phân hóa dần lớp trên, xây dựng nhóm môn học mới toàn diện ở trường trung học cơ sở; yêu cầu tích hợp phải thể hiện được tính giáo dục, mục tiêu, nội dung, phương pháp và đánh giá thành quả giáo dục.

Theo đó, ở cấp tiểu học, DHTH sẽ hướng đến thực hiện lồng ghép, kết hợp những nội dung liên quan với mức độ hợp lý với nhau để tạo thành các môn học tích hợp, các giờ học tích hợp. Qua đó, HS sẽ nhận thấy sự liên kết giữa các môn học và tri thức phát triển tư duy sáng tạo và tính tích cực học tập cũng như nhằm giảm hợp lý thời gian học tập và giảng dạy.

2.3. Nội dung hoạt động dạy học theo hướng tích hợp tại các trường tiểu học

Chương trình GDPT 2018 DHTH được thực hiện theo ba định hướng cụ thể:

Tích hợp nội môn: Tích hợp giữa các lĩnh vực kiến thức khác nhau trong cùng một chuyên ngành, giữa nhu cầu kiến thức và rèn luyện kỹ năng.

Tích hợp liên môn: Tích hợp kiến thức của các ngành và khoa học liên quan, cấp dưới là liên kết kiến thức đã dạy với kiến thức liên quan trong dạy học; cấp trên là xây dựng một chương trình tổng hợp.

Tích hợp xuyên môn: Tích hợp một số chủ đề quan trọng vào nội dung chương trình giảng dạy của nhiều ngành, chẳng hạn như chủ quyền quốc gia, phát triển bền vững, bảo vệ môi trường, bình đẳng giới, giáo dục giới tính, giáo dục tài chính,...

GDTC là quá trình tác động để hình thành cho HS những phẩm chất tốt đẹp về thể chất và tinh thần, tạo cho HS có một sức khỏe tốt để sống hạnh phúc và tham gia vào cuộc sống. Nó có liên quan đến tất cả các mặt giáo dục vì sức khỏe là vốn quý nhất, có sức khỏe con người để học tập, lao động, tham gia nghệ thuật.

2.3. Một số biện pháp dạy học theo hướng tích hợp liên môn trong giảng dạy môn GDTC ở Trường tiểu học

2.3.1 Xây dựng kế hoạch DHHT

Xây dựng kế hoạch dạy học là điều quan trọng nhất trong công tác dạy và học của mỗi GV. GV xây dựng kế hoạch năm học với những chủ đề, tiết học có thể giảng dạy theo hướng tích hợp nhằm đổi mới phương pháp dạy học, áp dụng hình thức, phương pháp dạy học tích cực, các kỹ thuật dạy học hiện đại, hướng đến phát triển năng lực và phẩm chất người học.

- Tổ trưởng chuyên môn phổ biến đến GV các kế hoạch, văn bản về yêu cầu đổi mới chương trình dạy học, các quy định, yêu cầu về lập kế hoạch bài dạy có lồng ghép DHHT; hướng dẫn GV xây dựng kế hoạch, chủ đề DHHT trong nội bộ môn học. Các tổ trưởng chuyên môn của các bộ môn có liên quan, cùng với GV, tiến hành trao đổi, đóng góp ý kiến xây dựng kế hoạch tích hợp liên môn vào một hoạt động của môn học.

2.3.2 Kế hoạch bài dạy môn GDTC vận dụng tích hợp liên môn

Trước khi tiến hành kế hoạch bài dạy môn GDTC vận dụng tích hợp liên môn, GV cần nắm được các bước đáp ứng chương trình GDPT mới 2018 như sau:

Bước 1: Xác định mục tiêu học tập, yêu cầu cần đạt dựa trên chuẩn chương trình của mỗi bài dạy môn GDTC mà chính mình phụ trách và mục tiêu mở rộng. GV sẽ xây dựng mục tiêu chung và thống nhất về kết quả học tập mà HS cần đạt để đưa ra được mục tiêu chung và yêu cầu cần đạt cụ thể chi tiết cho từng bài học.

Bước 2: Xây dựng nội dung chính của bài dạy, các hoạt động dạy học chủ yếu để lựa chọn đưa ra nội dung tích hợp phù hợp. GV cần xác định tâm điểm tổ chức lồng ghép, tích hợp giúp HS nắm được các yêu cầu cần đạt.

Bước 3: GV xây dựng kế hoạch bài dạy chi tiết, nội dung lồng ghép tích hợp phù hợp với hoạt động nào, tích hợp nội dung nào sao cho HS biết thực hiện nhiệm vụ học tập.

Bước 4: GV xây dựng bộ câu hỏi gợi mở hoặc câu hỏi cốt lõi để HS có sự tìm tòi, sáng tạo và giải quyết các vấn đề

Bước 5: Xây dựng các hoạt động và đánh giá bài học tích hợp đây là bước quan trọng GV biết được góc độ của bài học, HS biết hoặc nắm được các kiến thức cũng như yêu cầu cần đạt, HS vận dụng được các kiến thức để giải quyết vào vấn đề thực tế.

2.3.3. Tổ chức giờ dạy vận dụng tích hợp liên môn

Cách tổ chức trong tiết dạy của môn GDTC so với các môn khác là học ở ngoài trời, nên GV phải khéo léo sắp xếp đội hình sao cho hợp lý. GV cần lựa chọn địa hình bằng phẳng, sạch, tránh hướng chiếu của mặt trời; đồng thời chuẩn bị đồ dùng trong tiết dạy như còi; đồng hồ; các vạch kẻ;... tổ chức đội hình trong dạy học cũng phải được phân chia hợp lý.

Tổ chức giờ học tích hợp liên môn trên lớp là một tiến trình thực thi là một bản kế hoạch phối hợp hoạt động của GV và HS, trong đó GV giữ vai trò là người hướng dẫn; định hướng cho HS. HS là trung tâm và tiếp thu kiến thức đóng vai trò chủ thể cảm thụ nhận thức thẩm mỹ, trực tiếp tiến hành hoạt động tiếp cận khám phá chiếm lĩnh kiến thức, kỹ năng, kỹ thuật động tác.

2.3.4. Linh hoạt áp dụng các phương pháp DHHT

Bộ môn GDTC thường hạn chế trong các phương pháp như Thảo luận nhóm, Trực quan, Rèn luyện theo mẫu. Tuy nhiên, GV có thể mạnh dạn vận dụng đưa các kỹ thuật các mảnh ghép để HS tham gia tìm hiểu bài với động tác mới; phương pháp dạy học Lồng ghép đảo ngược đối với HS lớp 4,5 giúp các em hình thành thói quen chuẩn bị bài, khả năng trình bày, lập luận, tư duy cho bài học mới.

Học thông qua chơi hay Dạy học tình huống cũng là một trong những cách thức hay cho hoạt động dạy học GDTC, giúp các em có được động lực học tập, hình thành và phát triển năng lực giải quyết vấn đề khi huy động tổng hợp các kiến thức vốn có.

2.3.5. Vận dụng phương pháp lồng ghép nội dung tích hợp trong các tiết dạy.

Thông qua các giờ học môn GDTC, GV tích hợp lồng ghép các bài học khác sẽ làm tăng sự tìm tòi, hứng thú của các em, HS được trải nghiệm và khám phá những tri thức nhiều hơn từ đó mà việc lĩnh hội cũng trở nên sâu sắc hơn. Sau đây là những vận dụng của mà bản thân đã thực hiện được qua việc vận dụng tích hợp liên môn vào trong giờ dạy GDTC tại đơn vị mình đang công tác.

2.4. Tích hợp với các môn học

2.4.1. Tích hợp với môn Âm nhạc vào môn GDTC

Khi tích hợp môn Âm nhạc vào trong môn GDTC đòi hỏi người GV phải nắm được các nhạc lý cơ bản, biết đếm được nhịp trống để hỗ trợ HS áp dụng với nhạc.

Khi dạy bài thể dục tôi đã sử dụng phương pháp cho các em nghe nhạc để đếm nhịp phách trong bài hát, cách đếm nhịp để tập các động tác thể dục, một số bài hát dân ca như trống cơm, các bài hát về thể thao... để các em áp dụng vào các bài tập liên hoàn

có nhạc sẽ làm cho buổi học theo sôi nổi gây hứng thú cho các em trong các buổi tập.

2.4.2. Tích hợp trong môn Hoạt động trải nghiệm

Thông qua bộ môn HĐTN HS nắm được những kiến thức với chủ đề 6 “Chăm sóc và phát triển bản thân” giúp các em nhìn nhận việc giữ gìn sức khỏe thông qua việc tập luyện thể dục thể thao, tăng cường sức khỏe.

2.4.3. Tích hợp trong môn Tự nhiên và xã hội trong môn GDTC

GDTC là vốn quý giá nhất của con người để tìm hiểu và đưa ra các phương pháp phù hợp để các em nắm vững hơn khi học bài thể dục. GV cần lựa chọn môn tích hợp phù hợp với tiết dạy mà mình cần tích hợp. Do đó, GV đã tìm hiểu và lựa chọn môn Tự nhiên xã hội để tích hợp với chủ đề mình mong muốn. Trong môn Tự nhiên và xã hội với chủ đề “Con người và sức khỏe” GV giúp HS nhận biết được các bộ phận bên ngoài của cơ thể, vai trò của các giác quan, các hệ cơ quan trong cơ thể và những ảnh hưởng của môi trường tới sức khỏe con người..

2.4.4. Tích hợp trong môn An ninh Quốc phòng

Để HS hiểu rõ hơn về những vấn đề về Quốc phòng an ninh thì GV cần tích hợp lựa chọn nội dung phù hợp để các em nắm và hiểu rõ hơn về nó áp dụng những kiến thức chúng ta học được trong môn GDTC để áp dụng trong thực tế.

3.10. Tích hợp trong môn Toán

Tùy theo mạch kiến thức đa dạng của bộ môn Toán, GV thể chất đã có sự kết hợp thông qua các trò chơi như Đếm số từ 1 đến 50, hoặc thông qua bài ước lượng GV có thể cho các em đo bằng bước chân của mình. Bên cạnh cũng có thể cho các em áp dụng đội hình đội ngũ để kết hợp như tập hợp vòng tròn, tập hợp hàng dọc ... HS có thể sử dụng hình tay để đo góc vuông 90°. Các sự kết hợp này nhằm tăng cường kiến thức về Toán học, kỹ năng vận dụng kiến thức vào thực tiễn, đáp ứng sở thích, nhu cầu và định hướng cho HS.

2.4.5. Tích hợp trong môn Tiếng Việt

Thông qua môn Tiếng Việt được tích hợp với các môn GDTC để tăng cường vốn sống, vốn ngôn ngữ cho HS, hướng đến giá trị chân - thiện - mỹ, rèn luyện về nhân cách và các phẩm chất như yêu nước, nhân ái, chăm chỉ, trung thực, trách nhiệm. Thêm vào đó, còn thúc đẩy phát triển năng lực cá nhân của GV trong việc nghiên cứu bài học, soạn giảng theo hướng phát huy phẩm chất và năng lực của HS; Tùy vào từng chủ đề GV có thể kết hợp với bộ môn khác nhau, theo từng nội dung và phương pháp tích hợp khác nhau.

Đối với môn Tiếng Việt lớp 3, tập 2 chủ đề “Niềm vui thể thao” thông qua chủ đề này GV có thể bồi dưỡng tình cảm yêu thích thể thao trong các em. Qua đó giúp HS yêu thích hơn về môn GDTC, tham gia các hoạt động thể dục thể thao của nhà trường; hứng thú với các hoạt động rèn luyện thể chất ở nhà và ở trường, biết giữ gìn an toàn khi tập luyện... góp phần rèn luyện đức tính tự tin, kỹ năng hợp tác và tinh thần đồng đội...

2.4.6. Tích hợp thông qua môn Đạo đức

GDTC mang trong nó những vai trò hết sức quan trọng góp phần vào việc rèn luyện và đào tạo con người có sức khỏe, đạo đức và tri giác; GDTC có vai trò quan trọng trong sự phát triển cơ thể. Hoạt động thể chất giúp tạo ra các tế bào não mới trong khu vực liên quan đến trí nhớ. Khi chơi thể thao sẽ cảm thấy đầu óc thoải mái và có những giây phút sáng khoái, giảm căng thẳng và từ đó tăng khả năng tiếp thu kiến thức trên lớp. Không chỉ dừng lại ở việc rèn luyện thể lực; GDTC còn rèn luyện cho HS về đạo đức, kiên trì trau dồi trong quá trình tập luyện sẽ giúp HS rất nhiều trong cuộc sống. Khi đối mặt với khó khăn sẽ không chùn bước mà kiên nhẫn tìm ra giải pháp để vượt qua.

3. Kết luận

Hoạt động dạy học theo hướng tích hợp là xu thế chung của giáo dục Việt Nam, đặc biệt trong chương trình GDPT 2018 khi dạy học hướng đến người học, góp phần hình thành và phát triển các năng lực và phẩm chất cho người học.

Xây dựng các nội dung tích hợp ở môn GDTC là rất cần thiết và đem lại hiệu quả cao. Các HS không chỉ nắm vững, củng cố kiến thức một cách nhẹ nhàng, chủ động mà còn tăng hứng thú học tập. Giờ học diễn ra nhẹ nhàng, lôi cuốn, hấp dẫn HS qua đó các em tự tin hơn, năng động hơn để hình thành và phát triển các năng lực chung và năng lực đặc thù của các môn học.

Tài liệu tham khảo

1. Ban Chấp hành TW (2013), Nghị quyết số 29/NQ-TW ngày 4/11/2013 Về đổi mới căn bản, toàn diện Giáo dục và Đào tạo. Hà Nội.
2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), Thông tư 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 của: Ban hành Chương trình GDPT. Hà Nội.
3. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2020), Thông tư 28/2020/TT-BGDĐT ngày 4 tháng 9 năm 2020 của: Ban hành Điều lệ Trường tiểu học. Hà Nội.
4. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2015). *Thông tư ban hành Quy định đánh giá và xếp loại HS tiểu học*. Nxb Giáo dục, Hà Nội.
5. Trường Đại học Sư phạm Hà Nội (2018). *DHTH phát triển năng lực HS*. NXB ĐHSP. Hà Nội.